

CINC EPIGRAMES DE FILODEM DE GÀDARA

Traducció de Jaume Pòrtulas

Universitat de Barcelona

ASTRE BENIGNE DE LA NIT CALLADA...

14 Sider = AP v 123 = ix GP

Νυκτερινή, δίκηρως, φιλοπάννουχε, φαῖνε, Σελήνη,
φαῖνε δι' εὐτρήτων βαλλομένη θυρίδων·
αὐγαζε χρυσέην Καλλίστιον· ἔς τὰ φιλεύντων
ἔργα κατοπτεύειν οὐ φθόνος ἀθανάτη.
ὀλβίζεις καὶ τήνδε καὶ ἡμέας, οἶδα, Σελήνη·
καὶ γὰρ σὴν ψυχὴν ἔφλεγεν Ἐνδυμίων.

Senyora bicorne de la Nit, tu que estimes les revetlles,
brilla, Lluna, brilla, pels forats dels finestrons!
Il lumina Cal lístion d'or. Els treballs de l'amor,
només els déus els poden espiar sense enveja.
I tu, a ella i a mi, ens aproves, Lluna, prou que ho sé:
que la teva ànima també s'inflamà per Endimió.

EL LLIBRE DE LA VIDA

4 Sider = AP xi 41 = xvii GP

Ἐπτὰ τριηκόντεσσιν ἐπέρχονται λυκάβαντες,
ἤδη μοι βιότου σχιζόμεναι σελίδες·
ἤδη καὶ λευκαὶ με κατασπείρουσιν ἔθειραι,
Ξανθίππη, συνετῆς ἄγγελοι ἠλικίης.
ἀλλ' ἔτι μοι ψαλμός τε λάλος κῶμοί τε μέλονται,
καὶ πῦρ ἀπλήστῳ τύφει' ἐνὶ κραδίῃ.
αὐτὴν ἀλλὰ τάχιστα κορωνίδα γράψατε, Μοῦσαι,
ταύτην ἡμετέρης, δεσπότιδες, μανίης.

Trenta-set anys n'han passat, ja —pàgines
arrencades del llibre de la meva vida.
Els cabells blancs van escampant-se, Xantipa,
i són com heralds de l'edat del seny.
Pro encara estimo la veu de la cítara i les rondes del vi;
una flama fumeja encara en el meu cor insaciat.
De pressa, Muses que governeu la meva follia,
inscriviu en el llibre el nom d'ella, com a punt final.

SEMPRE L'ALCOHOL MÉS FORT S'ENDURÀ L'HOME

6 Sider = AP xi 34 = xxi GP

Λευκοῖνους πάλι δὴ καὶ ψάλματα καὶ πάλι Χίους
οἴνους καὶ πάλι δὴ σμύρναν ἔχειν Συρίην
καὶ πάλι κωμάζειν καὶ ἔχειν πάλι διψάδα πόρνην
οὐκ ἐθέλω μισῶ ταῦτα τὰ πρὸς μανίην.
ἀλλὰ με ναρκίσοις ἀναδήσατε καὶ πλαγιαύλων
γεύσατε καὶ κροκίνοις χρίσατε γυῖα μύροις
καὶ Μιτυληναίῳ τὸν πνεύμονα τέγξατε Βάκχῳ,
καὶ συζεύξατέ μοι φωλάδα παρθενικήν.

Altre cop garlandes de violes; música d'arpa un altre cop,
vi de Quios, i mirra de Síria, un altre cop! Altre cop
els xeflis, i una meuca assedegada, un altre cop...
Prou, n'estic fart de tot això, em porta a la follia.
Cenyiu-me amb garlandes de narcís; feu-me tastar
tonades de flauta travessera; ungiu-me amb perfums
de safrà; amareu el meu pit de vi de Mitilene,
i caseu-me amb una noia casolana.

CRAS INGENS ITERABIMVS AEQVOR

29 Sider = AP ix 412 = xx GP

Ἦδη καὶ ῥόδον ἐστὶ καὶ ἀκμάζων ἐρέβινθος
καὶ καυλοὶ κράμβης, Σωσύλε, πρωτοτόμου
καὶ μαΐνη σαλαγεῦσα καὶ ἀρτιπαγῆς ἀλίτυρος
καὶ θριδάκων οὖλων ἀφροφυῆ πέταλα.
ἡμεῖς δ' οὔτ' ἀκτῆς ἐπιβαίνομεν οὔτ' ἐν ἀπόψει
γινόμεθ' ὡς αἰεὶ, Σωσύλε, τὸ πρότερον·
καὶ μὴν Ἀντιγένης καὶ Βάκχιος ἐχθρὸς ἔπαιζον,
νῦν δ' αὐτοὺς θάψαι σήμερον ἐκφέρομεν.

Les roses, ja! És temps dels cigrons, Sòsil,
i de tiges de la col acabada de collir.
Brinca el xanguet, el formatge fresc qualla,
escumegen les fulles de l'enciam arrissat...
I nosaltres ja no baixem a la platja, Sòsil; ja no
ens arribem al mirador, com fèiem sempre, abans.
Però ahir Antígenes i Baqui també xalaven;
i avui mateix els hem portat a enterrar.

CONTRA UN ASTRÒLEG

31 Sider = AP xi 318 = xxviii GP

Ἀντικράτης ἤδει τὰ σφαιρικὰ μᾶλλον Ἀράτου
πολλῶ, τὴν ἰδίην δ' οὐκ ἐνόει γένεσιν·
διστάζειν γὰρ ἔφη, πότερ' ἐν κριῶ γεγένηται
ἢ διδύμοις ἢ τοῖς ἰχθύσιν ἀμφοτέροις.
εὔρηται δὲ σαφῶς ἐν τοῖς τρισί· καὶ γὰρ ὀχευτῆς
καὶ μωρὸς μαλακὸς τ' ἐστὶ καὶ ὀσοφάγος.

Antícrates coneixia el planisferi molt més bé que no pas
el mateix Arat. Del seu propi horòscop, però, re de re.
Deia que no estava segur de si havia nascut sota el signe
d'Àries, el de Gèminis o potser el dels Peixos.
Ara és obvi que sota tots tres: perquè és un boc,
un invertit poca-solta i un golafre.

Edició: David SIDER, *The Epigrams of Philodemus. Introduction, Text and Commentary*. Oxford University Press, New York & Oxford, 1997.

Filodem nasqué a Gàdara, a Síria, cap al 110 aC, i va morir, possiblement a Herculà, vora Nàpols, entre el 40 i el 35. Cap al 75 viatjà a Roma, on sembla que aviat es guanyà el favor de L. Calpurni Pisó Cesoní (futur sogre de Juli César, i cònsol l'any 58). Mercès a aquest important patrocini, va poder exercir el seu mestratge sobre un brillant grup de joves afeccionats a la poesia i la filosofia gregues, aplegats a la badia de Nàpols, entorn de Siró i del mateix Filodem. Rufus Vari, Virgili, Tucca i Horaci formaren part, d'una manera o altra, d'aquest brillant estol. Uns trenta-cinc epigrames de Filodem foren recollits per Filip de Tessalònica en la seva *Garlanda*, i anaren a parar al capdavant a l'*Antologia Palatina*. D'altra banda, Filodem s'esmerçà a popularitzar la filosofia d'Epicur entre l'elit romana. La seva producció filosòfica, copiosa i variada, constitueix el gruix principal de la biblioteca de la *Villa dei Papiri* (probablement propietat dels Pisons), a Herculà. Tot aquest material fou sebollit per la cèlebre erupció del 79 dC. Els papirs cremats es troben sotmesos, encara avui dia, a un ardu procés de recuperació i interpretació.

Els articles d'aquest número 2 de la revista *Veus baixes*,
publicats al febrer de 2014,
amb ISSN 2254-5336,
es publiquen amb llicència Creative Commons:
se n'autoritza la reproducció sempre que se'n citi l'autor,
que sigui sense propòsits comercials
i que no se'n facin elaboracions derivades

